

Verslag Internationale Conferentie

'Disability; Mensenrechten van Woord naar Daad'

datum: 6 december 2006
plaats: Amsterdam
organisatie conferentie : DCDD
Versie: 2

uitgave: DCDD januari 2007
meer informatie: www.dcdd.nl?3020

'Networking to make disability matter'

DCDD Dutch Coalition on Disability and Development
P.O. Box 13054, 3507 LB, Utrecht, the Netherlands
Phone: +31.30 236.37.86
Fax: +31.30 236.30.09
dcdd@dcdd.nl
www.dcdd.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Inleiding.....	2
Van woord naar daad.....	2
Het verdrag actief gebruiken.....	3
Rechten scheppen plichten.....	3
Geleerde lessen, kansen, uitdagingen.....	4
Geleerde lessen.....	4
Kansen en uitdagingen.....	5
Medewerking aan programma.....	6

Inleiding

Mensen met een handicap in ontwikkelingslanden behoren tot de allerarmsten, vaak hun hele leven lang. Kinderen met een beperking worden niet zelden verborgen voor de buitenwereld. Uit schaamte. Zo niet, dan is het voor hen moeilijk om onderwijs te volgen, omdat het openbaar vervoer slecht of niet toegankelijk is. Gehandicapte vrouwen en kinderen zijn dikwijls het slachtoffer van verkrachting. HIV/AIDS komt veel voor onder mensen met een beperking, omdat zij geen seksuele voorlichting krijgen. Dit zijn maar een paar voorbeelden van het onrecht dat gehandicapten in ontwikkelingslanden wordt aangedaan, aangehaald door Lydia La Rivière-Zijdel, voorzitter van de Dutch Coalition on Disability and Development (DCDD), in haar openingswoord tijdens het congres 'Disability: Mensenrechten van Woord naar Daad', op 6 december jl. in de Meervaart in Amsterdam.

Van woord naar daad

Reden voor groot enthousiasme dus, nu het VN-Verdrag 'Rights of Persons with Disabilities' de dag voor de conferentie het laatste ambtelijke station voor ratificatie is gepasseerd. Tenminste..... moeten we inderdaad blij zijn met dit verdrag? En hoe zorgen we ervoor dat het niet alleen bij mooie woorden blijft? Met andere woorden: hoe breng je dat verdrag in praktijk? Deze vraag legde DCDD voor aan de deelnemers van de conferentie. Mensen met en zonder beperking, uit Nederland en buitenland, vertegenwoordigers van gehandicapten(belangen)-organisaties, ontwikkelingsorganisaties, verscheidene ministeries en andere geïnteresseerden spraken die dag met elkaar over de lessen die op dit gebied al zijn geleerd en over de uitdagingen waarvoor zij zich in de toekomst gesteld zien.

Lydia la Rivière-Zijdel

Het verdrag actief gebruiken

Roeland Böcker, vertegenwoordiger van het Nederlands Ministerie van Buitenlandse zaken, is nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van het VN 'disability verdrag'. Namens Nederland heeft hij in New York een grote bijdrage geleverd aan de onderhandelingen. Hij blikt terug op vijf jaar onderhandelen waarin een ontwikkeling plaats heeft gevonden van de niet-bindende 'richtlijnen' tot een juridisch afdwingbaar verdrag. Volgens Roeland Böcker is deze presentatie te danken aan de constructieve en unieke samenwerking tussen overheden en gemeenschap, met name gehandicaptenorganisaties.

Maar, moeten mensen met een handicap speciale rechten hebben, of moeten voor hen net als voor iedereen gelijke rechten gelden? Jenny Goldschmidt, Professor Rechten van de Mens aan het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten van de Universiteit Utrecht, spreker in het plenaire gedeelte van het congres, is in eerste instantie niet blij met een verdrag voor de rechten van mensen met een handicap. Worden gehandicapten daarmee niet op een zijspoor gezet, vraagt zij zich af, met het excuus dat zij een eigen verdrag hebben.

Het mooiste zou het natuurlijk zijn als de rechten van mensen met een handicap meegenomen zouden worden (mainstreamen) in een inclusief beleid. Maar in de praktijk is het nu eenmaal niet zo dat mensen automatisch rekening houden met "handicaps" stelt Jenny Goldschmidt. Uiteindelijk is ze dan ook heel blij met het verdrag. Mits mensen met een handicap er actief mee aan de slag gaan. Want rechten scheppen ook plichten. Bovendien, benadrukt Jenny Goldschmidt, moeten we het verdrag niet overschatten en ook andere mogelijkheden gebruiken om positieve verplichtingen kracht bij te zetten.

Jenny Goldschmidt

Maar het belangrijkste blijft de inzet van gehandicaptenorganisaties om actief procedures te beïnvloeden. Door het maken van schaduw - rapportages bijvoorbeeld. Of door het individueel klachtenrecht te gebruiken. Zo kunnen gehandicaptenorganisaties met ervaren mensenrechtenorganisaties als Human Rights Watch bekijken hoe je een concreet individueel probleem in juridische vorm aan kunt kaarten. Luis in de pels van de instanties zijn dus.

Rechten scheppen plichten

Het verdrag omzetten van woorden naar daden betekent participatie van mensen met een handicap in alle aspecten van het leven, en de acceptatie als gelijkwaardige deelnemers aan activiteiten, stelt Charlotte McClain-Nhlapo, disability adviseur van de Wereldbank en tevens spreker in het plenaire gedeelte van het congres.

Het nieuwe verdrag is een conceptueel en juridisch raamwerk. Een belangrijke rol in het operationaliseren van het verdrag is weggelegd voor de gezagdragers, in eerste instantie de staten. Daarvoor moet er bij die gezagdragers eerst draagvlak worden gecreëerd, met als doel dat zij het verdrag zullen respecteren. Daarnaast moeten ook internationale organisaties een rol gaan spelen bij de implementatie van het verdrag, zoals de WereldBank en de World Health Organisation. Bovendien moeten mainstream mensenrechtenorganisaties in het proces worden betrokken.

Echter de verantwoordelijkheid van het creëren van dit draagvlak ligt voor een groot deel bij mensen met een handicap zelf, zeggen zowel Jenny Goldschmidt als Charlotte McClain. Rechten scheppen immers plichten. Om dit draagvlak te creëren is het belangrijk is dat we anders gaan werken. Er moet meer samenwerking komen tussen de gehandicaptenorganisaties onderling. Maar ook tussen gehandicaptenorganisaties en andere organisaties zoals mensenrechtenorganisaties, kindorganisaties en vrouwenorganisaties. Verder moet er geïnvesteerd worden in kennis bij mensen met een handicap over hun rechten onder het nieuwe VN verdrag. Zoals DCDD doet, die vijf organisaties naar Nederland haalde voor een training over verdrag. Bedoeling is dat zij deze kennis weer doorgeven, zodat steeds meer mensen met een handicap zowel in het Noorden als het Zuiden weten wat het verdrag inhoudt en wat ze ermee kunnen bereiken. Op die manier kan er een olievlekwerking uitgaan van de samenwerking. Tussen organisaties en de kennis en ervaring die zij met elkaar delen.

Geleerde lessen, kansen, uitdagingen

In verschillende 16 workshops zijn projecten gepresenteerd waarin de rechten van mensen met een handicap in ontwikkelingslanden en Oost-Europa centraal staan. De vraag is: wat hebben we nu al geleerd op het gebied van de implementatie van de rechten van mensen met een handicap en wat staat ons de komende jaren nog te wachten? Uit de resultaten van de workshops is duidelijk op te maken wat er is bereikt en waarop moet worden voortgeborduurd. Maar vooral ook welke kansen en uitdagingen er nog liggen.

Geleerde lessen

Bewustwording van mensen met een handicap

Uit alle workshops komt naar voren dat voorlichting aan mensen met een handicap over hun rechten en het nu bestaande VN-verdrag van het grootste belang is. De basis ligt bij de mensen om wie het draait en de mate waarin zij op de hoogte zijn van hun recht op onder meer gelijke behandeling, onderwijs, werk en toegang tot voorzieningen. Bewustwording bij mensen met een handicap is dus van cruciaal belang voor de implementatie van hun rechten.

Bewustwording van de omgeving

Niet minder belangrijk is de voorlichting aan de mensen in de naaste omgeving van mensen met een handicap over de rechten die mensen met een handicap hebben. Community Based Rehabilitation (CBR)-programma's spelen daarbij een grote rol. Een belangrijke manier om begrip, acceptatie en inclusie in de lokale samenleving te creëren en bevorderen, is voorlichting op scholen. Praktijk heeft uitgewezen dat het werken met een rol model vaak een zeer effectieve methode is.

Bottom-up

Uit de ervaringen van verschillende workshopleiders blijkt dat de bottom-up methode in veel gevallen het beste werkt om zoveel mogelijk mensen te bereiken. Met deze methode worden mensen met een handicap op de meest directe manier bij de ontwikkeling van beleid betrokken. Vanuit de gemeenschappen wordt eerst de lokale overheid bereikt, waarna de provinciale en nationale overheid volgt. Belangrijk middel hierbij zijn de diverse beschikbare media.

Organisatie van mensen met een handicap

In veel workshops komt het belang van een goede samenwerking tussen gehandicaptenorganisaties (DPO's) naar voren. Uit vele projecten is gebleken dat DPO's sterker staan en meer bereiken wanneer ze coalities bouwen en elkaar niet beconcurreren.

Participatie mensen met een handicap

Participatie van mensen met een handicap bij voorlichting en besluitvorming, is de manier om mee te werken vanuit de vraag en behoeften van mensen met een handicap en is een voorwaarde om de implementatie van hun rechten te kunnen bewerkstelligen.

Bedrijven mee laten denken

Uit de workshop van KLM blijkt dat door programma's als AirCares, waarin aandacht wordt besteed aan de positie van gehandicapte jongeren, bewustwording kan worden gecreëerd over de rechten van mensen met een handicap, het verdrag en de rol die bedrijven kunnen spelen bij acceptatie en integratie van mensen met een handicap in de samenleving. Dit lijkt misschien een druppel op een gloeiende plaat, maar benadrukt wordt dat er een sterke olievlekwerking kan uitgaan van het geven van een goed voorbeeld aan andere bedrijven.

Workshop

Kansen en uitdagingen

Bewustwording overheden

De implementatie van het nieuwe VN-verdrag hangt uiteraard sterk samen met de financiële middelen die op verschillende niveaus hiervoor beschikbaar worden gesteld. Voor overheden in het Zuiden betekent dit dat zij overtuigd moeten worden van het belang van integratie van mensen met een handicap en voor overheden in het Noorden betekent dit dat zij een plicht gaan zien om Zuidelijke overheden te ondersteunen bij de implementatie van het verdrag. Het verdrag is in eerste instantie dan ook een goed lobbyinstrument.

Implementatie van het Verdrag binnen ontwikkeling van het land

In verschillende workshops wordt benadrukt dat de implementatie van het verdrag moet plaatsvinden binnen de eigen ontwikkeling van een land en dat de situatie in het Westen niet zomaar kan worden overgezet naar elders. Een goede manier om overheden over de streep te trekken, is het tonen van 'Good Practices'.

'Twin-Track approach' ten aanzien van gender

Vrouwen en meisjes met een handicap zijn het slachtoffer van meervoudige discriminatie als gevolg van de combinatie van hun handicap en gender. Het verdrag voorziet nu in twin-track approach ten aanzien van gehandicapte vrouwen en meisje. Met deze twin-track approach erkennen lidstaten de meervoudige discriminatie en achterstelling van gehandicapte vrouwen en meisjes. Het is van het grootste belang dat deze twin-track approach (mainstreamen van gender en specifieke aandacht voor gender) in het beleid, de projecten en programma's van zowel overheden als organisaties zal worden doorgevoerd. Alleen dan zullen gehandicapte vrouwen en meisjes volledige toegang hebben tot gelijke rechten.

Specifieke aandacht voor de positie van mensen met een verstandelijke handicap

De positie van mensen met een verstandelijke handicap verdient extra aandacht. In veel landen worden mensen met een verstandelijke handicap gezien als patiënten en hebben vaak een onnodig grote ontwikkelingsachterstand. Emancipatie, autonomie en zelfbewustzijn van deze mensen, maar vooral ook van hun omgeving, is van groot belang. Het is dan ook van het grootste belang dat de rechten van mensen met een verstandelijke handicap uitdrukkelijk zijn opgenomen in het nieuwe verdrag.

Economische onafhankelijkheid

Om de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van mensen met een handicap in het Zuiden te bevorderen, is het creëren van economische onafhankelijkheid een belangrijke voorwaarde. Een goed middel om dit te bereiken is het opzetten van kleine microfinancieringsorganisaties, die risicospreiding, professionele ondersteuning en kredietverlening kunnen waarborgen.

Organisatie mensen met een handicap

Uit vele workshops blijkt dat op het gebied van de organisatie van mensen met een handicap nog veel winst te behalen valt. Gehandicaptenorganisaties zouden meer moeten samenwerken, van elkaar leren en elkaar niet moeten bevechten. Verder zou de samenwerking van gehandicaptenorganisaties met mensenrechtenorganisaties, kinderorganisaties en vrouwenorganisaties moeten worden versterkt. In dit verband wordt ook benadrukt dat het belangrijk is om te werken aan duurzaamheid van projecten en organisaties om continuïteit te kunnen garanderen.

Ontwikkelingsorganisaties

Aandacht voor mensen met een handicap moet structureel worden meegenomen in beleid, programma's en projecten van ontwikkelingsorganisaties. Dit gebeurt nu nog te weinig waardoor mensen met een handicap in projecten van 'mainstream' ontwikkelingsorganisaties structureel niet worden bereikt.

Rol bedrijfsleven

Hier liggen grote kansen. Organisaties als DCDD zouden voorlichting moeten geven aan bedrijven over de positie en rechten van mensen met een handicap en het nieuwe VN verdrag. Door het tonen van 'Good Practices', zoals het AirCares programma van KLM, kan bij het bedrijfsleven bewustzijn worden gecreëerd over de positie van mensen met een handicap en zien zij mogelijk een rol weggelegd voor het bedrijfsleven in het waarborgen van deze rechten.

Onderzoek

In veel ontwikkelingslanden ontbreken statistieken over mensen met een handicap. Geen data betekent geen (harmonisatie van) beleid en geen geld. Belangrijk is dus dat er onderzoek wordt gedaan om gegevens te verzamelen ter ondersteuning van het opzetten van beleid en de implementatie van de rechten van gehandicapten.

Uitwisseling kennis en ervaring

Mensen met een handicap in ontwikkelingslanden hebben veel te delen. Verdere samenwerking met en uitwisseling van kennis en ervaring met

organisaties in Nederland en andere Westerse landen kan een duurzame kruisbestuiving teweegbrengen.

Medewerking aan programma

Veel dank gaat uit naar de mensen die aan het succes van deze dag hebben bijgedragen. In het bijzonder de drie sprekers tijdens het plenaire gedeelte van de dag:

- Jenny Goldschmidt, Hoogleraar Rechten van de Mens aan het Studie en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM), Universiteit Utrecht.
- Roeland Böcker, vertegenwoordiger van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, agent van de Nederlandse Regering bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en regeringsvertegenwoordiger in klachtprocedures bij de mensenrechtenorganen van de Verenigde Naties.
- Charlotte McClain-Nhlapo, 'disability' adviseur van de Wereldbank voor de regio Oost-Azië, de Pacific en Zuid-Azië.

En alle mensen die tijdens de conferentie een workshop hebben verzorgd:

Dark and Light
Plan Nederland
RESPO, Stichting DIR
en Hogeschool Windesheim
Gered Gereedschap
Universiteit van Amsterdam
Liliane Fonds
KLM
Steunfonds Fakkel 2000
Terre des Hommes
Viataal
Stedenband Eindhoven Minsk
Vereniging Sarvodaya Nederland
Dutch Lanka Friendship Foundation
Public Health Consultants
National Council of Disabled People
United Disabled People Kenya
CREATE
Leprosy Foundation

Matthijs Nederveen
Carlien Huijsmans
Bas Schutte,
Mulugeta Asmellash
Marleen van Duinhoven
Sjaak van der Geest
Cobi Klappe
Danny de Graaf
Truus Jonker en René Myn Kong
Anne Kuijs
Betty Maas en Anja van der Donk
José Backbier
Jan Muijs en Wim Walgers
Ineke Galama
Salima Padamsey
Yi Veasna
Mercy Onsando
Sarah Rule
Kerstin Beise

De conferentie is financieel mogelijk gemaakt door Ministerie van Buitenlandse Zaken, Cordaid, ICCO, Revalidatiefonds, NCDO, Plan Nederland en Visio.

